

Handelsskolene. Næringsdepartementet har 30. mai 1944 kunngjort følgende om gjennomføring av den nasjonale arbeidsinnsats: "Etter anmodning av Sosialdepartementet med ønske at handelsskolene i Stor-Oslo fra høsten av ikke vil kunne regne med å få opptatt mannlige elever på over 17 år eller som fyller 17 år i løpet av 1944".

Norges Pelsdyrslags holdt nylig årsmøte hvor det innlapp telegram fra Næringsdepartementet om oppnevning av nytt styre og om at valg ikke måtte holdes. Årsmøtet besluttet å gå over til farsordenen og holdt valg på vanlig måte (stort sett gjenvalg), hvorefter Næringsdepartementet ble oversendt utskrift av møteprotokollen. Dessverre er det ikke alle innen denne næringsgren som viser den samme gode holdning som Pelsdyrslags folk. Vi nevner f.eks. en viss herre v. Tscharnier i pelsfirmaet Nopela A/S, som av Næringsdepartementet er oppnevnt som "leder" av Norske Pelsdyrslags Landsforening. Han har bl.a. benyttet sin stilling til å skaffe seg uforholdsmessig store kvoter på auksjonene. Hvordan en sakene går, v. Tscharnier klarer seg dok, han er nemlig fremdeles sveitsisk statsborger. Vi må uvilkaarlig tenke på reven, som alltid sørger for å ha to utganger fra sin hule.

Den nasjonale arbeidsinnsats. Sjefen for en arbeidsleir i Nord-Norge, en hirdmann, er under strafforfølgning for i beruset tilstand å ha mishandlet en av de tvangsutskrevne. Den mishandlede er epileptiker og hadde av den grunn måttet forsvare sitt arbeid. Til straff ble han først slått i ansiktet og truet på livet med kniv av leirsjefen, som derpå banet ham til en bank, årog klærne av ham og pisket ham mellom lærrem over rygg og lår. Offeret ble i sin til uten vilere tatt av politiet på en restaurant i Oslo sammen med andre mannlige gjester, og deretter uten vilere sendt nordover på "nasjonal arbeidsinnsats". Tross at det var vitterlig for alle at han hadde epileptiske anfell, slapp han ikke fri før etter nevnte episode.

Fylkesfører Axel Aass er innblandet i en større svartebersaffære, bl.a. i forbindelse med kjøp av smør og har aris utenom rasjoneringen. Fylkesføreren er blant dem som har torånet verst mot svarthandelen. Den samme Aass var for øvrig sterkt på tale som sjef for Næringsdepartementet ved siste ministerskifte, men hans kandidatur møtte av en eller annen grunn bestemt motstand hos tyskerne.

På grunn av ferietiden vil neste nr. av "Statstjenestemannen" først foreligge omkring mitten av august - med mindre der skulle inntraffe ting som gjør det nødvendig å la høre fra oss før den tid. Vi ønsker våre lesere en god ferie.

-----000-----

blsp. 3

Det har vært en begivenhetsrik tid siden vi utkom med vårt forrige nummer den 3. juli. På alle fronter er tyskerne kastet tilbake med store tap og det indre oppgjør i Tyskland i dagene omkring 20. juli har også sin store betydning - ikke minst som symptom på den nederlagsstemning som etterhvert brer seg også innenfor ansvarlige tyske kretser. Det er forståelig at interessen her hjemme under disse forhold mer og mer konsentrerer seg om begivenhetene på den ytre front.

Vi må imidlertid ikke av den grunn slappe av i vår egen, hjemlige kamp og enn mindre innrette oss som om seieren allerede var vunnet. Selv om utfallet av krigen synes oss aldri så viss, må vi ikke legge våpnene ned før det siste og avgjørende slag mot fienden er falt. Vi må fortsatt opptre samlet og disiplinert, slik at den kamp for frihet og selvstendighet som vi nå har ført i snart fire og et halvt år, kan finne en verdig avslutning. Som vårt første bud gjelder det idag som før, at vi loyalt følger de paroler som blir gitt oss av Hjemmefrontens ledelse, som igjen handler i forståelse med vår lovlige regjering i London.

Blokaden av offentlige stillinger. Det har i den senere tid forekommet at embets- og tjenestemenn har søkt å få anbrakt ved sine kontorer unge menn som står i fare for å bli utskrevet til den nasjonale arbeidsinnsats, idet de mener på denne måte å bringe dem utenfor farsonen. Selv om det tilsynelatende skjer i den beste hensikt, finner vi dog å burde advare mot disse brudd på parolen om blokade av offentlige stillinger. Det bidrar bare til å skape uklarhet, samtidig som det er høyst tvilsomt om de som ansettes derved unngår å bli utskrevet. Vi behøver bare å minne om at det bl.a. ved Oslo kommunes kontorer har vært innhentet opplysninger over funksjonærer innen de årsklasser som omfattes av arbeidsmobiliseringen.

Den fullstendige blokade av alle stillinger ved statsbanene ble strøkløp prosent effektiv og har skaffet den nye, nasistiske ledelse store vanskeligheter. Det melder seg ikke habile søkere til ledige stillinger. For å villede og prøve å skape forvirring blandt tjenestemennene har generaldirektør Vik og personalsjefen Nazi-Jahr gått til det skritt uten varsel å ansette folk som ikke har søkt, idet de samtidig sørger for å få ansettelsespublisert på fremtredende plass i dagspressen. Ingen må la seg villede av de således offentliggjorte ansettelser, hvor man kan finne mange utmerkete folk. Disse er nemlig ansatt uten søknad og uten å være spurt.

Til Trøndelag skal det endog være kommet falske paroler om at blokaden av stillinger ved statsbanene er opphevet. Vi går ut fra at ingen lar seg narre av slike og lignende tricks.

Det har ved statsbanene forekommet en og annen søker - folk hvis kvalifikasjoner og forstand ikke nettopp er førsteklasses - som mener at de nå har sin store sjangse, da de er uten konkurranse. Ingen må la seg forvirre om slike blir ansatt. De vil ikke bli sittende lenge. De som idag søker stillinger i det offentlige i strid med den gjeldende parole vil ikke bli glemt.

Tjenestemannsloven. Som tidligere meddelt utferdiget ministerpresidenten den 25. mai i år en lov, hvorefter offentlige tjenestemenn kan avskjediges uten å være gitt anledning til å forklare seg, slik som foreskrevet i tjenestemannslovens § 23. Det er tjenestemenn som av en eller annen grunn - eller oftest uten grunn - faller i Gestapos klær, som loven først og fremst tar sikte på. Vi nevnte den gang at loven ble vedtatt etter forslag av minister Skarphagen i Trafikkdepartementet. Dette er for så vidt riktig, men en kan som kjent også gjøre en skjelm urett. Den offentlige opphavsmann til loven er NS' sambandsmann i Trafikkdepartementet, byråsjef Arne Drøvdal i Jernbanekontoret. Denne herre har som sin spesialitet valgt forfølgelsen av offentlige tjenestemenn som ikke har det rette sinnelag overfor "nyordningen". Loven er resultatet av bortimot ett års iherdig strev fra hans side. Lovmaterien har under Innenriksdepartementet

og Justisdepartementet, men disse vegret seg for å fremme Droevald til lovbestemmelser, som ville gjøre tjenestemennene rettløse og bandsmennene allmektige. Droevalds forslag ble grundig "barbert" i de andre departementer før det ble vedtatt og loven må sies å være moderat i forhold til forslaget. Loven fortjener allikevel å bære navnet lex Droevald. Men nå spørre det om han slår seg til ro med denne lov eller om han har nye bestemmelser på trappene.

Den nasjonale arbeidsinnsats. Innen enkelte kommuner har det vært søkt innhentet oppgaver over funksjonærene med sikte på den pågående arbeidsmobilisering. En må regne med at noe lignende også vil bli forsøkt i staten. Det sier seg selv at ingen ansvarsbevisst statstjenestemann må bidra til å skaffe til veie den slags oppgaver. Dette gjelder også i tilfelle hvor opplysningene måtte være tilgjengelige på annen måte.

Administrasjonens menn. "Folkedommer" A. Dahle ble for kort tid siden fjernet på dagen som ekspedisjonssjef i Justisdepartementets fengselsstyre. Grunnen var uoverensstemmelser med Riisnes. Hr. Dahle var før krigen assistent i Lånekassen for Fiskere og avanserte etter nyordningen til dommer i Folkedomstolen. Hvilken stilling denne høyt kvalifiserte jurist nå skal overta, er ennå ikke på det rene.

Som ny ekspedisjonssjef i Fengselsstyret er ansatt "rikstaler" Helge Grønstad. Hr. Grønstad har tidligere gjort seg uaukelig i en rekke stillinger på grunn av drikke og økonomisk uvederheftighet. I 1930-årene gjorde han seg som sekretær i Justisdepartementet skyldig i økonomiske misligheter i forbindelse med administrasjonen av vanskeligstilte kommuner, og det var med nød og neppe han fikk beholde sin stilling - på laveste ansiennitet. Etter den nye tids inntog har han vært byråsjef i Innenriksdepartementet, rådmann i Ålesund og Bergen og nå senest oppebåret gasje både som oppgjørssjef i Oslo kommune og overformynder i Oslo.

Fylkesmennenes myndighet. Som nevnt i vårt forrige nummer ble det for noen tid siden fra Innenriksdepartementets side tatt initiativ til å gjennomføre punkt 4 i Nasjonal Samlings program om å styrke fylkesmennenes stilling som organ for regjeringmakten. Disse planer er nå kommet et godt skritt videre, idet der ved ministerpresidentens vedtak av 30. juni i år ble nedsatt et utvalg med oppdrag å komme med forslag vedr. fylkesmennenes myndighetsområde. Som utvalgets formann er oppnevnt minister Prytz og forutsetningen var at utvalget skulle komme med sin innstilling innen 1. august 1944. Etter hva der forlyder skal det være brakt i forslag at bl.a. skattefordene og skatteinspektorene skal direkte underlegges fylkesmennene og også tollvesenet skal administrativt sortere under disse. Derimot skal de opprinnelige planer om også å legge post- og telegrafverket inn under fylkesmennenes myndighet være stillet i bero. Alle fagsjefer har meget bestemt frarådet den forslåtte nyordning; men saken har først og fremst en politisk side og da forestår man bedre det hestverk myndighetene plutselig har fått med å bringe den i havn.

Tysklands leveranser av matvarer til Norge under okkupasjonen.

I hele okkupasjonstiden har det med visse mellomrom vært fremholdt i vår nasikontrollerte presse at det skyldes de store tilførsler av matvarer fra Tyskland, når ikke en stor del av det norske folk allerede er sultet i hjel. Senest er det som kjent gitt uttrykk herfor i forbindelse med det svarte parti rasjoneringshefter som forsvant i Oslo den 9. august. På den annen side hører vi til stadighet at tyskerne tar all maten fra oss. Hvis vi hadde fått lov til å bruke våre produkter selv, ville vi ha greidd oss såre godt.

Begge påstander innebærer en viss realitet selv om de selvsagt er sterkt preget av propaganda. Men når nazipressen i forbindelse med Tysklands matvareleveranser taler om "storsinn", så har dette ikke noe med virkeligheten å gjøre. Vi skal derfor forsøke å gi en kort oversikt over det som faktisk har skjedd i denne tiden.

Norge er normalt avhengig av tilførsler fra utlandet av en rekke viktige matvarer, særlig korn og kolonialvarer. På den annen side har vi stor egenproduksjon av fisk og fiskerelaterte produkter. Verdien av vår egenproduksjon av matvarer i det siste forrige år (1943) var ca. 100 mill. kr., mens verdien av leveranser til oss fra Tyskland var ca. 100 mill. kr.

er med i det første tallet men ikke i det andre, kan en nesten regne at det var balanse mellom inn- og utførsel før krigen.

Ved krigsutbruddet 1940 var vi ganske godt forsynt med matvarer. Men når vi foruten å bli avskåret fra våre vanlige tilførselskilder, også fikk betydelig tilvekst i befolkningen i de tyske besetningsstrøper, svant lagrene hurtig inn. Dermed kom vi i et fullstendig avhengighetsforhold til Tyskland også på dette område, og hvis vi ikke skulle sulte i hjel, måtte vi ha tilførsler, og det som Tyskland kunne levere var hovedsakelig korn og sukker. Til gjengjeld forlangte Tyskland hele vår overskuddsproduksjon av fisk, ja ikke bare overskuddet, men også en god del av det som var nødvendig for å dekke den norske befolknings eget behov.

Omfanget av det varebyttet som har funnet sted skal vi belyse med noen få tall. Fra 9. april 1940 til utgangen av 1943 innførte vi for ca. 400 mill. kr. i matvarer fra Tyskland mens vi utførte for ca. 500 mill. kr. Men da prisene på de innførte varene er steget meget sterkere enn på de utførte, må det korrigeres for prisstigningen for å komme til sammenlignbare tall. Hvis vi derfor beregner verdiene etter prisene i 1938, kommer vi til en innførselsverdi på ca. 105 mill. kr. mot en utførselsverdi på ca. 250 mill. kr. Vår eksport av matvarer har altså vært 2½ gang så stor som importen. Hvor store tall vi kommer opp i hvis vi tar med passager gods, utførsel med Wehrmachtbåter og rekvisisjoner i Norge skal vi ikke gi oss i kast med å gi noen kalkyle over her, men at det dreier seg om ganske betydelige beløp kan det vel neppe være tvil om.

Hvor stor del av vår normale matvarehandel representerer så disse leveranser fra og til Tyskland under okkupasjonen? I 1938 hadde vi en samlet matvareinnførsel til en verdi av 165 mill. kr. og en utførsel til en verdi av 115 mill. kr. Vår innførsel fra Tyskland under krigsårene derimot utgjør bare en beregnet verdi på 27 mill. kr. i gjennomsnitt pr. år. Verdiene av utførselen til Tyskland kommer på den annen side opp i et beregnet gjennomsnitt på 67 mill. kr. pr. år.

Det som tyskerne har kunnet levere i denne tiden utgjør altså bare vel sjetteparten av vår normalinnførsel, mens de på den annen side har fått over halvparten av vår normale utførsel. Noe storsinnet offer fra tysk side kan det derfor ikke være tale om.

Boykotten av teatrene. Etterat boykotten av teatrene hadde pågått noen tid ble det fra ministerpresidentens side rettet en henstilling til Oslo, Aker og Bærum kommuner om å dekke underskuddet ved Nationalteatret. Henstillingen var begrunnet med at "boykotten skyltes innbyggerne av disse kommuner". Under 9. mars 1944 er der av ministerpresidenten truffet vedtak om at underskuddet skal dekkes av de nevnte kommuner, etter at visse av staten ydede bidrag er kommet i fra drag. Man får et begrep om underskuddenes størrelse når man hører at Oslo kommune alene i et enkelt år har ydet bidrag til Nationalteatret med ca. kr. 650.000.

Selv om det fra et skattebetalersynspunkt kan synes ille å se sine penger så dårlig anvendt, er det likevel med en viss tilfredshet vi noterer at publikumsboykotten av de statsunderstøttede teatre fortsetter like effektivt, mens de øvrige teatre kan melde om utsolgt hus hver kveld. Til illustrasjon av forholdet hitsetter vi nedenfor en oppgave over Nationalteatrets forestillinger i tiden 8/6 til og med 22/6.1944:

Date	Antall brukte bill. ialt	Fribilletter pr. forestill.	Solgte bill.	Inntekt pr. forest.	Motverdien av utlev. fribill. pr. forest.
8/6.44 (premiere)	708	bill. "Jan Herwitz"	506	kr. 997.46	kr. 2,146.79
9/6	77	" "	52	" 116.82	" 297.52
10/6	185	" "	84	452.54	467.60
11/6	203	" "	108	363.88	587.08
12/6	117	" "	65	233.42	368.06
13/6	118	" "	65	255.18	371.75

14/6	Innstilt (uhell)					
15/6	319	265	54	262.02	1,422.52	
16/6	(premiere)	541	393	148	693.66	1,797.43
17/6	Interesse	152	59	33	460.90	350.46
18/6	112	66	46	186.12	327.20	
19/6	Innstilt (sykdom)					
20/6	146	47	99	334.84	270.40	
21/6	95	62	33	153.12	354.20	
22/6	153	116	42	206.14	631.84	

Det kan synes som om antallet av solgte billetter iallfall enkelte aftener er forholdsviss stort. Forholdet er imidlertid at også posten "Inntekt pr. forest." i virkeligheten omfatter maskerte statsbidrag, idet der i adskillig utstrækning foretas oppkjøp av billetter for det offentliges regning. Det er i så henseende nok å vise til nedenstående utdrag av teaterdirektorets brev til Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet av 16. februar 1943:

"Når Innenriksdepartementet i samme brev stiller i utsikt at det undersøkes som blir påført Nationalteatret som følge av publikums boikott, skal bli dekket ved ekstraordinære tilskudd fra Oslo, Aker og Bærum kommuner, kunde det ved første betraktning synes likegyldig for teatret om ordningen med støttekjøp av billetter ble opprettholdt eller ikke.

Nærmere besett blir imidlertid forholdet et annet. To næret tungveidende grunner taler for å beholde systemet med innkjøp av billetter til halv pris til hver forestilling:

1. I første rekke vil det få en revolusjonerende innflytelse på Nationalteatrets regnskaper, om støttekjøpet skal opphøre. Det er ikke ubetydelige summer Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet har anvendt for å støtte teatret gjennom kjøp av billetter i stor stil. Bare til utgangen av januar d.å. har departementet i inneværende sesong anvendt kr. 53.000 til dette formål. Det er klart at dette støttekjøpet i høy grad har forbedret Nationalteatrets stilling, regnskapsmessig sett. I så henseende er det ikke likegyldig for teatret om regnskapet bringes til å balansere med en liten billettinntekt og tilsvarende ekstraordinære tilskudd - eller omvendt. I alle situasjoner hvor det gjelder med alle argumenter å hevde teatrets eksistensberettigelse, f.eks. når det kommer an på å skaffe bygningen brensel fra de tyske myndigheter, er det avgjørende betydning at posten Billettinntekter kan føres opp med et så stort beløp som mulig.
2. Dertil kommer at summen av det daglige billettsalg innvirker på det forfatterhonorar teatret skal betale. Nationalteatret fører som kjent fra en rekke nye norske dramatiske arbeider, og det er av stor betydning for våre unge dramatikere at oppførelsen av deres verker kan skaffe dem no inntekter. Skulde forfatterne bare motte presentar av det beløp som kommer inn i fritt salg, vilde det etterhånden føre til at tilgangen på nye norske skuespill som ble innlevert til Nationalteatret, vilde avta sterkt, og dette er hverken teatret eller våre unge dramatikere tjent med."

Siden vi sendte ut vårt siste nummer har takten i krigsutviklingen ytterligere øket. Det er ikke tvil om at vi står foran innledningen til siste akt. Det er mulig at det ennå kan ta tid for sluttavsløret faller, men like sannsynlig er det at Tysklands sammenbrudd vil manifestere seg i løpet av de kommende høstmånader, ja for den saks skyld kan den situasjon inntre hva dag som helst, at tyskerne blir nødt til å oppgi sitt kvelertak på Norge. Hvilke skritt tyskerne og quislingene da i ren desperasjon vil ta, er det umulig å ha noen oversikt over. Men vi må være forberedt på at den overgangstid som vil inntre inntil landets lovlige styre attar er etablert, vil stille det norske folk overfor prøvelser som er alvorligere enn noen de hittil har opplevd i løpet av krigen. Den holdning hjemmefronten inntar når dagen kommer, vil kunne få avgjørende betydning for landets skjebne. Og nå om aldri for er det vi statstjenestemenn som i første rekke kommer til å bære ansvaret for utviklingen. Administrasjonsapparatet er den akse hele overgangen vil dreie seg om. Skal vi undgå kaos i overgangstiden, er det et vilkår at administrasjonens folk er klar over når det rette øyeblikk er kommet og uten å vakle trekker de nødvendige konsekvenser av det. Man ventar av tjenestemennene at de under de kommende beivvenheter opptrer modig og resolutt, man like viktig er det at de viser kollektivitet og ikke tar noe overilet skritt. Nærmere direktiver vil antagelig bli gitt når tiden er inne. Foreløpig kan vi ikke gjøre annet enn å innskjerpe at alle må følge de paroler som blir gitt og - det er også viktig - sørge for at de til enhver tid er ajour med de direktiver som foreligger fra ansvarlig hold. Enhver harselv ansvaret for at han er ordentlig underrettet. Vær beredt. Følg parolene.

Etterkrigsproblemer. Det er vel få, om overhodet noen av våre offentlige etater som ikke på en eller annen måte er berørt av krisen. En lang rekke tjenestemenn er blitt fjernet fra sine stillinger, mens andre er trått tilbake fordi de ikke har funnet det forenlig med sin samvittighet å fortsette i tjenesten under vårt nåværende styre. Det sier seg selv at gjenopprettingen av lovlige forhold innen vår administrasjon kommer til å by på adskillige problemer. Da de må forsettes ikke å være alminnelig kjent, skal vi nedenfor i korthet gjøre rede for en del av de lovbestemmelser som herunder vil komme til anvendelse.

Ved provisorisk anordning av 22. januar 1942 om tillegg til straffelovgivningen om forrederi er det bestemt, at den som opprettholder eller som medvirker hertil, straffes med tap for bestandig eller for et bestemt antall år av almen tillit. Som tilleggstraff kan anvendes bøter på inntil 1 million kr. Tap av almen tillit omfatter ifølge den samme anordning: tap av offentlig tjeneste som den skyldige måtte inneha, tap av stemmerett i offentlige anliggender, tap av rett til å tjenestgjøre i Rikets krigsmakt, tap av rett til å utøve næring som er betinget av offentlig autorisasjon eller bevilling, tap av sjefsstilling eller lønnet eller ulønnet tillitshverv i selskaper, pensjonsrettigheter, forenings- eller andre sammenslutninger, samt tap av adgang til å oppnå stilling i tjeneste eller tillitshverv som nevnt.

Av særskilt interesse for de offentlige tjenestemenn er en senere provisorisk anordning av 26. februar 1943 om gjenoppretting av lovlige forhold i den offentlige tjeneste i Norge. Etter § 1 i denne anordning skal enhver tjenestemann i statens, en kommunes eller en offentlig innretnings tjeneste straks fjernes fra tjenesten så fremt det er grunn til å anta, at han i strid med ovennevnte anordning av 22/1.1942 har opprettholdt medlemskap i, søkt om eller samtykket i å bli medlem av NS, nasistisk hird eller annen organisasjon som yter fienden bistand. Bostemmelserne skal ifølge § 2 også gjelde den som av en ulovlig ansettelsesmyndighet eller i strid med gjeldende regler om ansettelse i offentlige